

Avdelningen för kunskapsstyrning för socialtjänsten
Lotta Nybergh
Lotta.nybergh@socialstyrelsen.se

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

Socialstyrelsens yttrande över betänkandet ”En effektivare kontaktförbudslagstiftning – ett utökat skydd för utsatta personer” (SOU 2024:13)

(Justitiedepartementets diarienummer: Ju2024/00351.)

Socialstyrelsens yttrande utgår från myndighetens verksamhetsområde.
Myndigheten lämnar följande synpunkter.

Övergripande synpunkter

Socialstyrelsen är positiv till utredningens förslag om att utöka möjligheten att utfärda kontaktförbud. Socialstyrelsens utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall (utredningsverksamheten) har visat att kontaktförbud är en skyddsåtgärd som sällan förekommer i såväl de barn- som vuxenärenden som utretts. Kontaktförbud är, tillsammans med andra stöds- och skyddsåtgärder från till exempel polis och socialtjänst, ett viktigt verktyg för att öka brottsoffrens skydd mot gärningspersonerna.¹ Myndigheten anser därför att det är angeläget att vid behov kunna meddela kontaktförbud i fler situationer än idag.

Socialstyrelsen vill dock tillägga att om lagändringarna genomförs är det viktigt att på sikt följa upp och utvärdera om de fått avsedd effekt.

Socialstyrelsens synpunkter på förslagen

8.3.2 Risk för otillbörlig övervakning ska utgöra en grund för kontaktförbud

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget med följande kommentar. I Socialstyrelsens utredningsverksamhet har det i flera ärenden framkommit att kvinnor som dödsats av sin manliga partner tidigare utsatts för omfattande psykiskt våld, såsom för kontrollerande beteende. Det har handlat om olika slags beteenden för att kontrollera vad kvinnan gör eller vilka hon har kontakt med, främst genom att använda dold kamera, elektronisk övervakning eller genom kontroll av kvinnans mobiltelefon. Ett kontaktförbud är ett viktigt verktyg för att öka kvinnors och i förekommande fall barns stöd och skydd.

8.3.4 Fler omständigheter ska beaktas vid riskbedömningen

¹ Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall, 2022-2023.

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget med följande kommentar. Socialstyrelsen har i utredningsverksamheten uppmärksammat att det finns behov av kontaktförbud även när den som förföljer, hotar eller trakasserar en annan person inte tidigare har dömts för brott mot närstående.² I de ärenden som utretts är det ovanligt att en gärningsperson som dödat eller försökt döda en närstående tidigare lagförts för våldsbrott. Utredningarna visar dock att det funnits en allvarlig hotbild mot den närstående. Ett kontaktförbud tillsammans med andra stöd- och skyddsåtgärder är ett viktigt verktyg för att öka brottsoffrens skydd mot gärningspersoner.

Strukturerade riskbedömningar

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget att Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten får ett gemensamt uppdrag att se över hur användningen av strukturerade riskbedömningar kan öka i ärenden om kontaktförbud. Bristen på riskbedömningar har lyfts i flera rapporter från skade- och dödsfallsutredningarna. Där framgår bland annat att strukturerade riskbedömningar inte gjorts trots att det handlat om allvarliga fall där brottsoffret senare dödades.³

8.3.9 Kontaktförbud avseende den gemensamma bostaden

Socialstyrelsen delar inte utredningens bedömning att kontaktförbud avseende den gemensamma bostaden alltjämt bör förutsätta att det finns en risk för brott mot en sammanboendes liv, hälsa, frihet eller frid. Myndigheten anser att kontaktförbud även ska kunna meddelas när det finns en risk för t.ex. förföljelse eller andra allvarliga trakasserier från den person som den skyddsökande bor tillsammans med. Socialstyrelsen har i utredningsverksamheten haft ärenden där våldsutsatta kvinnor fått avslag på sin ansökan om kontaktförbud i den gemensamma bostaden. Kvinnorna bodde i dessa fall kvar i den gemensamma bostaden, där även deras manliga partner bodde. Kvinnorna utsattes för upprepat våld och dödades senare av den person som ansökan avsåg.

I de fall som Socialstyrelsen har utrett är det också ovanligt att våldsutövaren anhållits och häktats då det handlat om brott som ofredande, olaga hot och skadegörelse. Myndigheten anser därför att utvidgade möjligheter att meddela kontaktförbud i den gemensamma bostaden skulle kunna vara ett viktigt komplement till anhållan och häktning. Ett kontaktförbud är, tillsammans med andra stöds- och skyddsåtgärder från till exempel polis och socialtjänst, ett viktigt verktyg för att öka brottsoffrens skydd mot gärningspersonerna.⁴

8.6.4 En kontaktperson ska utses för parterna

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget men vill lyfta att det är viktigt att kontaktpersonen har särskild kompetens om våld i nära relationer, och specifikt hedersrelaterat våld och förtryck om det är anledningen till kontaktförbudet.

² Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall, 2022-2023.

³ Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall, 2022-2023.

⁴ Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall, 2022-2023.

8.6.5 Övriga överväganden

Socialstyrelsen instämmer i att det är viktigt med information till socialtjänsten om vilka möjligheter det finns att bryta sekretessen i dessa fall. Myndigheten anser dock att det är bättre att ett sådant stöd införs i Socialstyrelsens befintliga stödmaterial, istället för att ta fram ett nytt kunskapsstöd. Det underlättar för socialtjänsten att få ett samlat och enhetligt stöd.

Socialstyrelsen har i utredningarna av vissa skador och dödsfall sett att socialnämnden kan ha viktig information som kan påverka möjligheten att få ett kontaktförbud beviljat. Informationen efterfrågas dock sällan av Åklagarmyndigheten. Socialstyrelsen vill därför lyfta att det kan vara viktigt att Åklagarmyndigheten vid en ansökan om kontaktförbud frågar skyddspersonen om hen haft kontakt med socialtjänsten för att socialtjänsten ska kunna lämna information till Åklagarmyndigheten om skyddspersonen samtycker till det.

Beslut om detta yttrande har fattats av avdelningschefen Sabina Orstam. I den slutliga handläggningen har enhetschefen Annika Eriksson deltagit. Utredaren Lotta Nybergh har varit föredragande.

För Socialstyrelsen

Sabina Orstam

Lotta Nybergh